

Συνέδριο Δικτύου Σχολείων για την Προώθηση του Ιστορικού Γραμματισμού «Το μέλλον συνομιλεί με το παρελθόν»

8 Μαΐου 2026

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4

Commanderie: Οι ιππότες και ο λαός πέρα από τα τείχη- παραγωγή, πλούτος και κοινωνική οργάνωση στο Κολόσσι
Αντριάνα Χαραλάμπους, Δημοτικό Σχολείο Ύψωνα Γ΄

Η παρουσίαση αφορά σε μια ολοκληρωμένη διδακτική πορεία στην Ε' τάξη Δημοτικού, με άξονα το Κολόσσι στη μεσαιωνική Κύπρο, μέσα από την οποία οι μαθητές/μαθήτριες προσεγγίζουν την ιστορία ως διαδικασία διερεύνησης.

Αφετηρία αποτελεί το Κάστρο του Κολοσσιού, το οποίο οι μαθητές "ανακρίνουν" ως ιστορική πηγή, διατυπώνοντας υποθέσεις και ερωτήματα. Σταδιακά, μέσα από εργασία με πηγές, συνεργατικές δραστηριότητες και βιωματικές προσεγγίσεις, οι μαθητές/μαθήτριες μετακινούνται από την αρχική εικόνα ενός "πολεμικού κάστρου" στην κατανόησή του ως οικονομικού και διοικητικού κέντρου.

Κατά τη διάρκεια της πορείας, διερευνούν τον χώρο, την παραγωγή, την καθημερινή ζωή και τους ρόλους των ανθρώπων που ζούσαν γύρω από το κάστρο, ενώ δραστηριότητες όπως η χαρτογράφηση, η ανάλυση πηγών και η επιτόπου διερεύνηση συμβάλλουν στην ενεργή οικοδόμηση της γνώσης.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι μαθητές/μαθήτριες αναπτύσσουν βασικές δεξιότητες ιστορικής σκέψης, όπως η διατύπωση και έλεγχος υποθέσεων, η κατανόηση σχέσεων αιτιότητας, η υιοθέτηση διαφορετικών οπτικών και η ερμηνεία της ιστορικής πραγματικότητας.

Η παρουσίαση εστιάζει τόσο στην πορεία των μαθημάτων, όσο και στην εμπειρία εφαρμογής τους, αναδεικνύοντας πώς μια διερευνητική προσέγγιση μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην καλλιέργεια ιστορικού γραμματισμού.

Από το χθες στο σήμερα: το σχολείο ως ζωντανός φορέας μνήμης

Δέσποινα Τοσουνίδου, Παγκύπριο Λύκειο Λάρνακας

Η παρουσίαση εστιάζει σε δράσεις που αναπτύσσονται σε ένα ιστορικό και πολυπολιτισμικό σχολείο, με στόχο τη σύνδεση των μαθητών/μαθητριών με το παρελθόν και τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Παρουσιάζονται τέσσερις βασικοί άξονες δράσης: η ανάδειξη της πολυπολιτισμικής ταυτότητας της σχολικής κοινότητας μέσα από συλλογικό βιβλίο συνταγών, η σύνδεση με αποφοίτους μέσω προφορικών μαρτυριών και συμμετοχής τους σε δράσεις του σχολείου, η αξιοποίηση αρχαιακού υλικού ως πεδίου ιστορικής έρευνας και η ανάπτυξη σχολικού μουσείου, καθώς και η συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών σε δράσεις δημόσιου διαλόγου.

Οι δράσεις αυτές αναδεικνύουν βιωματικούς και συμμετοχικούς τρόπους καλλιέργειας ιστορικού γραμματισμού.

Αικατερίνη Κορνάρο: η τελευταία βασίλισσα της Κύπρου

Μαρία Χριστοδούλου Κτωρή, Δημοτικό Σχολείο Αγίου Δημητρίου

Η δράση αφορά στη ζωή της Αικατερίνης Κορνάρο, της τελευταίας βασίλισσας της Κύπρου και εντάσσεται σε μια διαθεματική ενότητα για παιδιά ΣΤ΄ τάξης.

Στόχος είναι τα παιδιά να γνωρίσουν τις ιστορικές εξελίξεις στην Κύπρο από τη Φραγκοκρατία έως την Ενετοκρατία και να κατανοήσουν σημαντικά γεγονότα της ζωής της βασίλισσας, όπως σημαντικά στοιχεία από την οικογένεια και καταγωγή της, τον αρραβώνα και γάμο της με τον Ιάκωβο Β΄, την άφιξή της στην Κύπρο, τις δυσκολίες που αντιμετώπισε και την παράδοση του θρόνου στη Βενετία.

Η επιστημολογική κατανόηση επιχειρείται μέσα από τη μελέτη εικόνων και διερεύνηση ιστορικών πηγών, εντοπίζοντας πληροφορίες που απαντούν σε συγκεκριμένα ερωτήματα, συζήτηση και αξιοποίηση της σχετικής μουσειοβαλίστας από το Λεβεντειο Μουσείο. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, που σχετίζονται με το την μελέτη του παρελθόντος. Η παρουσίαση των ευρημάτων, συμπερασμάτων της ιστορικής διερεύνησης γίνεται με πιο ελκυστικό για τα παιδιά τρόπο όπως η υπόδυση ρόλων και το θεατρικό παιχνίδι.

Δραστηριότητες συντρέχουσας και τελικής αξιολόγησης όπως χρονολόγιο βασικών γεγονότων της ζωής της Αικατερίνης, καθώς και πιο δημιουργικές δραστηριότητες, επιτραπέζιο παιχνίδι, ενισχύουν τη μάθηση μέσα από την ενεργητική συμμετοχή.

Τέλος, προβάλλεται η συναισθηματική πλευρά της αποχώρησής της Αικατερίνης Κορνάρο από την Κύπρο, με τη συγγραφή στίχων και δημιουργία τραγουδιού, ως προσπάθεια ιστορικής ενσυναίσθησης μέσω της κατανόησης του συγκεκριμένου ιστορικού πλαισίου, αναδεικνύοντας τη σημασία της στην ιστορική μνήμη του τόπου.

«Σκάβοντας όλο και κάτι βρίσκεις: Αρχαιολόγος για μια μέρα»: προσομοίωση αρχαιολογικής ανασκαφής ως υπαίθρια μαθησιακή πρακτική για την καλλιέργεια ιστορικού γραμματισμού

Έρικα Δημητρίου, Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λάρνακας

Η εισήγηση στόχο έχει να παρουσιάσει μια καινοτόμο εκπαιδευτική δράση προσομοίωσης αρχαιολογικής ανασκαφής, η οποία υλοποιήθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά στο Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λάρνακας σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχαιοτήτων, ως παράδειγμα καλής πρακτικής η οποία συμβάλλει στην καλλιέργεια ιστορικού γραμματισμού. Η πρακτική αυτή εστιάζει στη σύνδεση της αρχαιολογίας με την οικοδόμηση ιστορικής γνώσης μέσω της υπαίθριας μάθησης (outdoor learning).

Η δράση «Σκάβοντας όλο και κάτι βρίσκεις: Αρχαιολόγος για μια μέρα» είχε ως γνώμονα τη βιωματική μάθηση, κατά την οποία οι μαθητές/μαθήτριες συμμετείχαν ενεργά σε όλα τα στάδια μιας ανασκαφής: Από την προετοιμασία του χώρου και τη συστηματική ανασκαφή, μέχρι την καταγραφή, ταξινόμηση, τεκμηρίωση, ερμηνεία, ανάλυση και αποτύπωση των ευρημάτων. Η μαθησιακή εμπειρία επεκτάθηκε διαθεματικά, συνδέοντας τα ευρήματα με το μάθημα της Ιστορίας, των Εικαστικών Τεχνών και της Χημείας, αναδεικνύοντας τη διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων.

Ως υπαίθρια μαθησιακή δραστηριότητα, η προσομοίωση ανασκαφής μεταφέρει τη μάθηση έξω από την τάξη, δημιουργώντας ένα αυθεντικό περιβάλλον διερεύνησης, όπου οι μαθητές/μαθήτριες λειτουργούν ως «μικροί ιστορικοί» και αρχαιολόγοι. Μέσα από τη διαδικασία αυτή καλλιεργούνται βασικές πτυχές του ιστορικού γραμματισμού, όπως η κατανόηση της έννοιας των πρωτογενών πηγών, η ερμηνεία υλικών καταλοίπων, η ένταξη των ευρημάτων σε χρονολογικό και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, καθώς και η ανάπτυξη δεξιοτήτων τεκμηρίωσης και επιχειρηματολογίας.

Η εισήγηση αναδεικνύει τη δυναμική της βιωματικής και υπαίθριας μάθησης στη διδασκαλία της Ιστορίας και προσκαλεί τους/τις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες να εξερευνήσουν στην πράξη πώς η αρχαιολογία μπορεί να μετατραπεί σε ισχυρό παιδαγωγικό εργαλείο για την καλλιέργεια του ιστορικού γραμματισμού.

Η κοινότητά μας: ομορφιές, ιστορίες, κρυμμένοι θησαυροί

Χριστίνα Πουίκα, Δημοτικό Σχολείο Τερσεφάνου

Η παρουσίαση περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες σχεδιάστηκαν κι εφαρμόστηκαν στη Δ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου Τερσεφάνου με κεντρικό θέμα την τοπική ιστορία του χωριού. Η επιλογή του θέματος προέκυψε από την ανάγκη των παιδιών να γνωρίσουν τα ιστορικά σημεία του χωριού τους και να ανακαλύψουν τις κρυμμένες ιστορίες πίσω από αυτά. Οι πιο πάνω δράσεις έγιναν στα πλαίσια της συμμετοχής της τάξης στο Δίκτυο Σχολείων για την προώθηση Ιστορικού Γραμματισμού κατά τη σχολική χρονιά 2025-2026. Κατά την διάρκεια της έρευνας τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να εμπλακούν ενεργά στην ιστορική διερεύνηση, μελετώντας πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, παίρνοντας συνεντεύξεις από καθημερινούς ανθρώπους της κοινότητας υποδυόμενα ρόλους και παρουσιάζοντας τις εργασίες τους σε γονείς και δασκάλους του σχολείου. Στις δράσεις έχουν εμπλακεί συνάδελφοι που διδάσκουν άλλα μαθήματα στην τάξη καθώς και μέλη της κοινότητας Τερσεφάνου.

Η διδασκαλία του Απελευθερωτικού Αγώνα 1955-1959 σε εκθεσιακό χώρο: μια Κονστρουκτιβιστική Προσέγγιση μέσω των Τεχνών

Ερατώ Χριστοδούλου, Αρσινόη Κυριάκου, Λύκειο και ΤΕΣΕΚ Πόλεως Χρυσοχούς

Η διδασκαλία της Ιστορίας στο σύγχρονο σχολείο επαναπροσδιορίζεται υπό το πρίσμα των κοινωνικο-κονστρουκτιβιστικών θεωριών μάθησης, οι οποίες αναδεικνύουν τον ενεργό ρόλο των μαθητών/μαθητριών στη συγκρότηση της γνώσης. Ωστόσο, η διδακτική πράξη συχνά παραμένει εγκλωβισμένη σε μεταδοτικά μοντέλα, τα οποία ευνοούν την επιφανειακή μάθηση και τη στείρα απομνημόνευση. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται ο διδακτικός μετασχηματισμός του περιεχομένου του Απελευθερωτικού Αγώνα 1955-1959 μέσω της αξιοποίησης των Τεχνών ως πολυτροπικών σημειωτικών πόρων.

Η παρούσα εισήγηση εδράζεται στη μάθηση μέσω των Τεχνών στον οπτικό γραμματισμό και στις αρχές της βιωματικής και διερευνητικής μάθησης. Τα καλλιτεχνήματα (π.χ. εικαστικά, λογοτεχνία, μουσική, φωτογραφία) προσεγγίζονται ως ιστορικά τεκμήρια και ταυτόχρονα ως πολιτισμικά κείμενα των οποίων η ανάγνωση προϋποθέτει την ενεργοποίηση γνωστικών και ερμηνευτικών δεξιοτήτων. Μέσα από διαδικασίες αποκωδικοποίησης, αναστοχασμού και διαπραγμάτευσης νοήματος, οι μαθητές/μαθήτριες οικοδομούν ιστορική γνώση με τρόπο δυναμικό και πολυεπίπεδο.

Στο προτεινόμενο διδακτικό πλαίσιο, ο Εκθεσιακός Χώρος λειτουργεί ως μαθησιακό περιβάλλον διερεύνησης, όπου εφαρμόζονται στρατηγικές μάθησης, όπως η καθοδηγούμενη παρατήρηση, η διατύπωση υποθέσεων, η ανάπτυξη ερμηνευτικών σχημάτων και η παραγωγή λόγου. Παράλληλα, ενσωματώνονται δραστηριότητες δημιουργικής αναπαράστασης που ενισχύουν τη μεταγνωστική επίγνωση και την ενσυναίσθηση.

Στο Λύκειο και ΤΕΣΕΚ Πόλεως Χρυσοχούς κατά τη σχολική χρονιά 2025-2026 δημιουργήθηκε Εκθεσιακός Χώρος με θέμα «Απελευθερωτικός Αγώνας του 1955-1959: Των Αθανάτων το Κρασί». Η εν λόγω προσέγγιση προάγει τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της μάθησης, γεφυρώνοντας την Ιστορία με τις Τέχνες, τη σωματική έκφραση και τη γλωσσική παραγωγή, ενώ ευθυγραμμίζεται με τις σύγχρονες παιδαγωγικές επιταγές για ενεργητικές, μαθητοκεντρικές μορφές διδασκαλίας.

Συνοψίζοντας, η συνδυαστική αξιοποίηση των Τεχνών συνιστά μια δυναμική πρακτική διδακτικού μετασχηματισμού, ικανή να αναβαθμίσει ποιοτικά τη διδασκαλία της Ιστορίας, να ενισχύσει τη βαθιά μάθηση και ως εκ τούτου να καλλιεργήσει τον ιστορικό γραμματισμό. Η Ιστορία δεν αποτελεί μόνο αφήγηση γεγονότων, αλλά εμπειρία που μπορεί να ανασυγκροτηθεί μέσα από τις Τέχνες και τότε το παρελθόν παύει να είναι απόμακρο και γίνεται βιωμένο νόημα.

Η διδασκαλία της ιστορίας μέσω των νομισμάτων

Δρ Ανδριανή Γεωργίου, Γυμνάσιο Κοκκινοχωρίων

Η εφεύρεση του νομίσματος, του ενσφράγιστου δηλαδή κερματόμορφου τεμαχίου μετάλλου, το οποίο είχε ένα σταθερό, προσδιορισμένο βάρος και έφερε αποτυπωμένα τα σύμβολα της αρχής που το εξέδιδε και το εγγυόταν, ανταποκρινόταν αρχικά σε πρακτικές ανάγκες των ανθρώπων. Σταδιακά όμως χρησιμοποιήθηκε και ως μέσο απεικόνισης και επιβολής της εκάστοτε εξουσίας. Το νόμισμα καθίσταται με αυτό τον τρόπο μια πρωτογενής πηγή γνώσης της ιστορίας, της κοινωνίας, της θρησκείας και του πολιτισμού.

Η παρουσίαση ρίχνει φως σ' αυτό το ειδικό αντικείμενο και μας εισάγει στις τεχνικές, τις μεθόδους, τα προβλήματα και τα πλεονεκτήματα της χρήσης των νομισμάτων στη μελέτη της ιστορίας στη σχολική τάξη. Με ενδεικτικά παραδείγματα από τα σχολικά εγχειρίδια και εκπαιδευτικές δράσεις, η παρουσίαση επιβεβαιώνει την παιδαγωγική αξία των νομισμάτων και δείχνει: (α) πώς ο χαρακτήρας, η εικονογραφία και η συμπεριφορά της νομισματοκοπίας συνδέονται με σημαντικά ιστορικά θέματα, (β) πώς η χρήση νομισμάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία ενισχύουν τον ιστορικό γραμματισμό των μαθητών/μαθητριών, καθιστώντας την ιστορία πιο απτή και κατανοητή.